

Analyse fra Børns Vilkår • februar 2024

Hvorfor stikker børn og unge af fra en anbringelse?

STOP
SVIGT

Forord

Knap hvert andet barn og ung, der er anbragt på en institution, har prøvet at stikke af fra anbringelsesstedet. Det samme gælder for 16 pct. af børn og unge anbragt i plejefamilie.¹

Det er bekymrende høje tal, men alligevel ved vi alt for lidt om, hvorfor børn og unge vælger at stikke af fra en anbringelse. Især mangler vi indblik i, hvordan børnene og de unge selv oplever situationen – og dermed mangler vi et helt centralt perspektiv på, hvordan de voksne omkring børnene og de unge kan hjælpe dem bedst muligt.

I denne analyse giver Børns Vilkår ordet til 11 nuværende og tidligere anbragte, som alle har prøvet at stikke af fra deres anbringelsessted. Med udgangspunkt i børnene og de unges fortællinger nuancerer analysen de tal, der er på området, og udfolder, hvad der er på spil, når børn og unge stikker af fra deres anbringelsessted. Den viser, at der er børn og unge, som mistrives, og som udsættes for et dobbeltsvigt, fordi de ikke får den hjælp fra myndighederne, som de oplever, at de har brug for.

Analysen henvender sig til beslutningstagere og praktikere på anbringelsesområdet. På baggrund af analysen anbefaler Børns Vilkår bl.a. at plejefamilien og personalet på anbringelsesstedet så vidt muligt skal sikre sig, at de altid ved, hvor barnet eller den unge opholder sig, og om barnet eller den unge er uden for fare og har det godt.

Med venlig hilsen

Helle Tilburg Johnsen
Vicedirektør, Børns Vilkår



TAK!

Vi vil gerne sige stort tak til de børn og unge, der har valgt at fortælle deres historie til os. Deres barske beretninger er vigtig viden, som er med til at give stemme til børn og unge i lignende situationer. Vi vil også gerne takke alle dem, der har hjulpet os med at formidle kontakten.

OPSUMMERING

Børn og unge: De voksne interesserer sig for lidt for, hvorfor vi stikker af

Følelsen af at være ensom, ligegyldig og betydningsløs. Konflikter, regler og rammer, der er svære at være i. Der er mange årsager til, at børn og unge stikker af fra deres anbringelsessted. Det fortæller nuværende og tidligere anbragte til Børns Vilkår. Analysen viser, at flere stikker af som sidste udvej, når de oplever, at de voksne gang på gang ikke lytter eller indtager dem i, hvilken støtte de har brug for, eller hvor de skal bo.

Knap halvdelen af børn og unge på institution og 16 pct. af børn og unge anbragt i plejefamilie har prøvet at stikke af fra deres anbringelsessted. Det viser en undersøgelse fra 2023 foretaget af VIVE – Det Nationale Forsknings- og analysecenter for Velfærd.² På trods af omfanget mangler der viden om, hvorfor børn og unge stikker af fra en anbringelse, og ikke mindst hvordan situationen opleves af børnene og de unge selv.³

Derfor giver Børns Vilkår i denne analyse ordet til 11 nuværende og tidligere anbragte mellem 12 og 29 år og udfolder deres tanker, følelser og oplevelser med at stikke af fra en anbringelse. Gennem kvalitative interviews belyser analysen, hvorfor de stak af, hvad der skete undervejs, hvilken hjælp de fik, og hvilken hjælp de kunne have ønsket sig.

Et signal om, at barnet eller den unge mistrives og har brug for hjælp

Der er mange forskellige årsager på spil i børn og unges fortællinger om, hvorfor de stikker af fra deres anbringelsessted. De fleste af de børn og unge, Børns Vilkår har talt med, fortæller dog, at de stikker af, fordi de ikke har det godt. Nogle føler sig utrygge dér, hvor de bor. De fortæller om stramme regler og konflikter med enten de voksne eller andre børn og unge på anbringelsesstedet. Nogle fortæller, at de har været udsat for overgreb på anbringelsesstedet. Andre fortæller, at de føler sig ensomme, ligegyldige og betydningsløse, og at de stikker af i forsøg på at håndtere følelserne. Nogle prøver at håndtere dem ved at opsøge venner, kæreste og familie, andre med selvskade eller misbrug.

Analysen viser, at det at stikke af kan være et mere eller mindre bevidst signal om, at børnene eller de unge ikke trives, og at de har brug for hjælp, støtte, omsorg og nærvær – behov, som de ikke oplever at få opfyldt, dér hvor de er anbragt.

Flere oplever det som et svigt, at de voksne ikke leder efter dem

For flere af de børn og unge, Børns Vilkår har talt med, er tiden, hvor de er stukket af, præget af utryghed. Flere oplever vold og overgreb eller tager alkohol og stoffer, og nogle beskriver, hvor-dan de sover på stationer, bænke i det fri og hos bekendte, de er utrygge ved. Samtalerne viser, at flere af børnene og de unge har en selvdestruktiv og risikofyldt adfærd, når de er stukket af. Nogle selvskader, andre fortæller om selvmordstanker eller selvmordsforsøg.

Samtidig oplever mange af børnene og de unge, at ingen leder efter dem – og de børn og unge, som er stukket af mange gange, oplever, at jo oftere de stikker af, jo mindre alvorligt tager de voksne det. Den sparsomme interesse, disse børn og unge oplever fra de voksne, når de er væk fra anbringelsesstedet, skubber til negative følelser hos dem af at være ligegyldige og uvigtige. De kan føle sig dobbelt svigtet: Svigtet af forældre, der ikke magter forældreopgaven, og svigtet af de professionelle voksne, som skulle være et sikkerhedsnet under dem.

At stikke af kan føles som en sidste udvej til at få hjælp eller et nyt sted at bo

Mange af de interviewede børn og unge fortæller om manglende forståelse fra de voksne på anbringelsesstedet og deres sagsbehandler. Det angår både de udfordringer og behov, børnene og de unge har, mens de er anbragt, og årsagerne til hvorfor de stikker af. De fortæller også, at de ikke oplever, at sagsbehandlerne inddrager dem tilstrækkeligt i, hvor de skal bo. Der er også nogle, der fortæller om sammenstød med politiet, der er sendt ud for at finde dem. Gennemgående oplever børnene og de unge, at de voksne ikke kan hjælpe dem, og at de reagerer for lidt og for sent. Denne manglende tillid til eller oplevelse af, at de voksne omkring dem kan hjælpe, får flere til at tage sagen i egen hånd. De stikker af som sidste udvej – det bliver deres løsning på at få det bedre.



BØRNS VILKÅR ANBEFALER

01 Bedre inddragelse i forbindelse med valg af anbringelsessted

Det rette match mellem et barn eller ung og et anbringelsessted kræver, at der er sammenhæng mellem anbringelsesstedets forudsætninger og kompetencer og barnets eller den unges støttebehov og ønsker. 52 pct. af anbragte børn og unge angiver i en undersøgelse fra 2023, at de ikke blev taget med på råd, før det blev besluttet, hvilket anbringelsessted de skulle bo på.⁴

02 Tilstrækkelig kvalitet og faglighed på anbringelsessteder

Børn og unge skal mødes af plejefamilier og institutioner, der har de rette personlige og faglige kompetencer til at møde netop dette barns eller denne unges støttebehov. Det kræver uddannelse og viden inden for bl.a. pædagogik, børneinddragelse og konflikthåndtering.

03 Nedbring antallet af sagsbehandlerskift

Det er positivt, at der med barnets lov fremover skal være to sagsbehandlere på sager om anbringelse, da det vil kunne bidrage til at skabe større kontinuitet for barnet eller den unge. Det er imidlertid vigtigt, at kommunen også fremover fokuserer på at nedbringe antallet af sagsbehandlerskift, og at de forbereder og inddrager barnet eller den unge, når skiftene alligevel sker.

04 Anbringelsesstedet skal være "et rigtigt hjem"

Anbragte børn og unge skal have et hjem med omsorg og kærlighed. Det kræver nærværende voksne, men også muligheden for at kunne præge egen dagligdag. Flere børn og unge, der er stukket af fra et anbringelsessted, peger på, at utrygge rammer på anbringelsesstedet, manglende interesse og tillid fra personalet samt manglende tilknytning til anbringelsesstedet var medvirkende faktorer til, at de stak af.

05 Plejefamilien og personalet på anbringelsesstedet skal så vidt muligt sikre sig, at de altid ved, hvor barnet eller den unge opholder sig, og om det er udenfor fare og har det godt

Plejefamilier og anbringelsessteder skal altid tage det alvorligt, når et barn eller en ung stikker af, da det øger risikoen for indtag af narkotika, vold, overfald, salg eller bytte af seksuelle ydelser, selvskaade eller selvmordsadfærd og generelt forøger barnet eller den unges udsathed. Plejeforældre og personalet skal derfor altid sikre sig, at de ved, hvor barnet eller den unge, der er stukket af, er, hvordan barnet eller den unge har det, og at barnet eller den unge er udenfor fare. Hvis der ikke kan etableres kontakt, skal de hurtigst muligt kontakte den anbringende kommune og søge assistance hos politiet med henblik på at lokalisere barnet eller den unge. Dette gælder også ved helt kortvarige forløb.

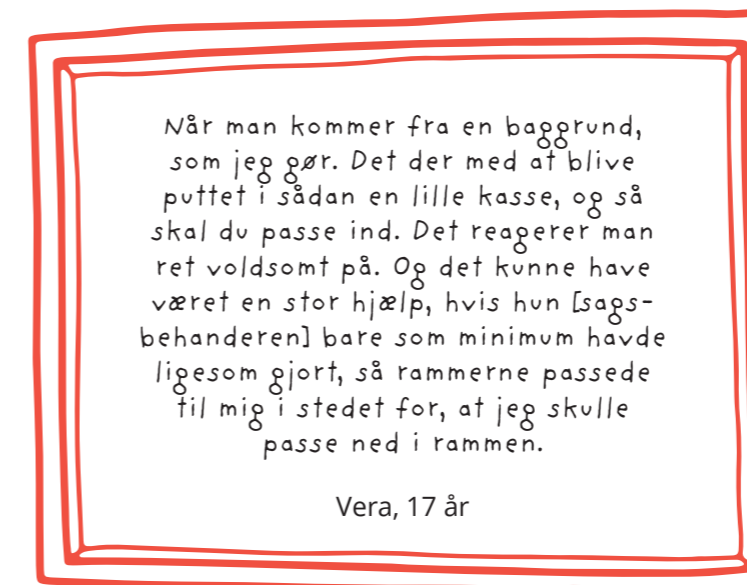
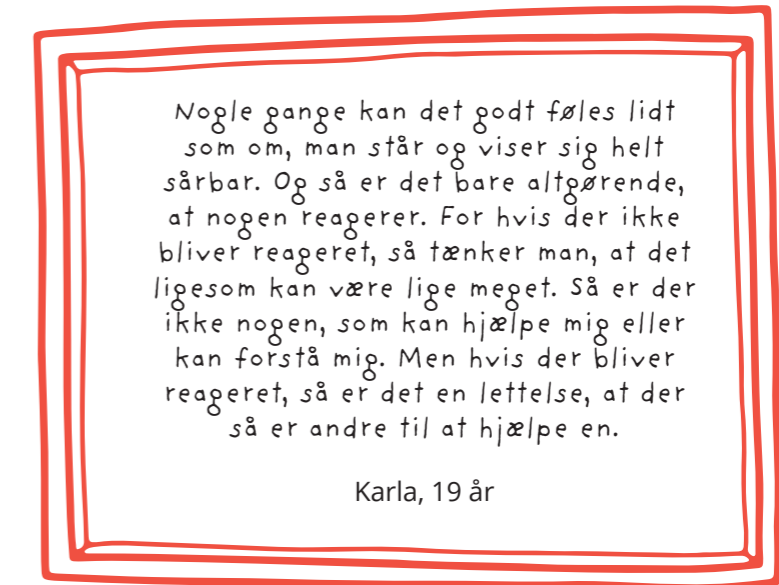
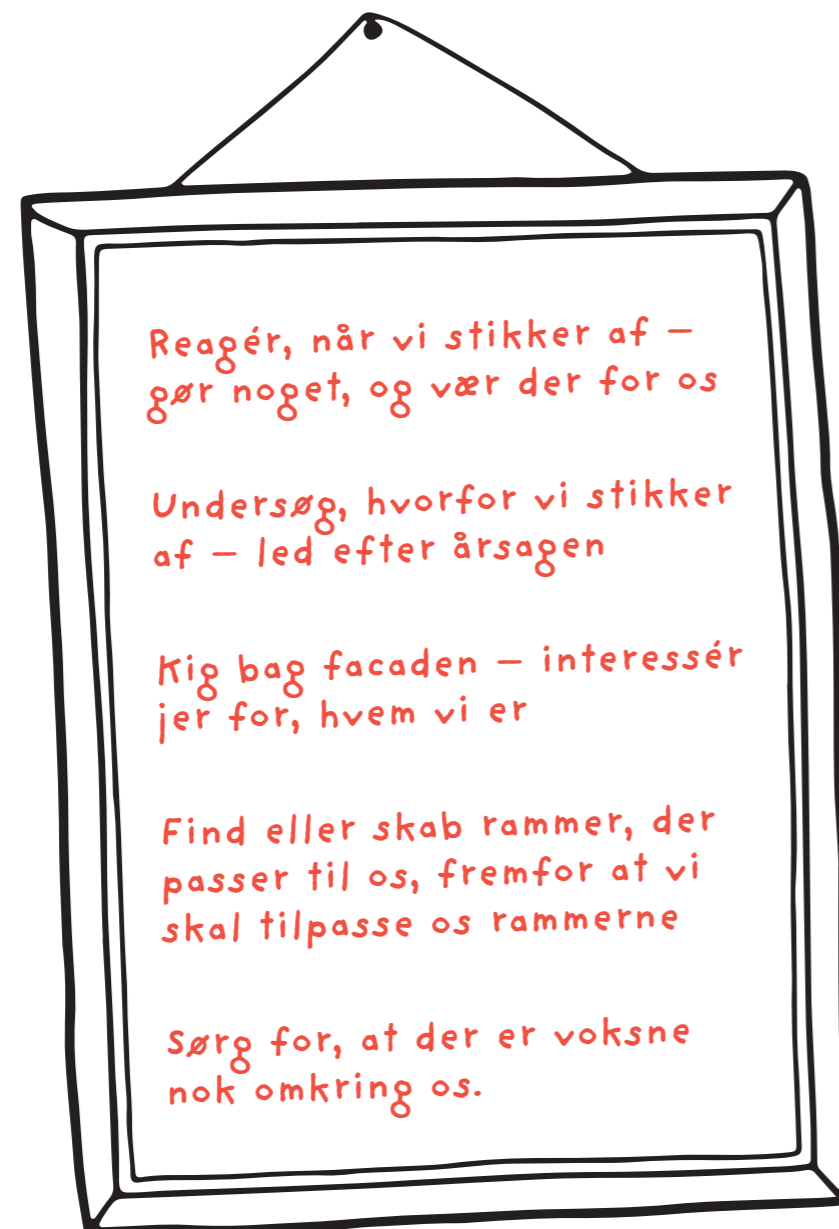
06 Det skal altid indberettes til kommunen, hvis et barn har rømmet fra anbringelsesstedet

Det følger af reglerne om rømning i voksenansvarsloven, at en tilbageførelse til anbringelsesstedet skal registreres og indberettes til den anbringende kommune og socialtilsynet. Men alle rømninger – uanset om der har været tilbageførelse eller ej – er alvorlige, og voksenansvarsloven bør derfor ændres, så det i alle tilfælde, hvor et barn er stukket af, skal registreres og indberettes. Dette bør også gælde ved helt kortvarige forløb.

07 Magtanvendelser skal indberettes fyldestgørende

Alle magtanvendelser på anbringelsesstedet skal indberettes fyldestgørende til myndighederne. Det er vigtigt, at magtanvendelserne indberettes for at sikre barnets eller den unges mulighed for at dokumentere, hvad der er sket. Indberetningen er også en væsentlig forudsætning for, at dem, der udøver magtanvendelsen, kan stilles til ansvar. Dermed sikres barnets oplevelse af beskyttelse.

Dét efterspørger børn og unge, der har prøvet at stikke af fra en anbringelse



Kilde: Interviews med 11 nuværende og tidligere anbragte børn og unge om at stikke af fra en anbringelse. I interviewene er de blevet spurgt, hvad der kunne have hjulpet dem, og hvilken hjælp de savnede.

GRUNDE TIL AT STIKKE AF

”Den der følelse af, at man ikke bliver set. Den er helt klart med til, at man smutter”

Svære følelser som ensomhed og at føle sig ligegyldig og undværlig. Konflikter med personalet eller de andre børn og unge på anbringelsesstedet, og regler og rammer de ikke kan være i. Det er nogle af årsagerne til, at børn og unge stikker af fra deres anbringelsessted. Det viser interviews med børn og unge, der har oplevelserne inde på livet. Analysen viser også, at det at stikke af kan være børn og unges løsning på at få det bedre.

”Jeg har haft det virkelig dårligt psykisk, mest vrede, men også det der med at føle sig ligegyldig. At de [voksne på anbringelsesstedet] ikke prøver på at stoppe én. Man føler, at de er ligeglade alligevel, så kan jeg bare gøre, lige hvad jeg ville. Stikke af i et halvt år.” (Laura, 16 år)

Sådan siger Laura på 16 år om, hvordan hun oplevede, at både de ansatte på anbringelsesstedet og sagsbehandleren i kommunen reagerede for lidt, for uengageret og uden forståelse for, at hun stak af. Som flere af de børn og unge Børns Vilkår har interviewet, har hun oplevet ikke at få den hjælp og omsorg, hun har brug for.

Laura er langt fra den eneste, der har prøvet at stikke af fra et anbringelsessted. Det viser forskning på området⁵, og det vidner samtaler på BørneTelefonen og HØRT hos Børns Vilkår om. I 2023 var der 246 samtaler på BørneTelefonen og HØRT om at løbe hjemmefra. Mange af dem var med børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Der kan være mange årsager til at stikke af fra et anbringelsessted. Det fortæller de nuværende og tidligere anbragte, Børns Vilkår har talt med. Nogle børn og unge stikker af, fordi de keder sig og har lyst til at mødes med venner, kæreste eller familie. Andre tager afsted, fordi de savner deres mor og far og har brug for at se dem. Denne interviewundersøgelse viser dog også, at det at stikke af kan være et mere eller mindre bevidst signal om, at børnene og de unge ikke trives, og at de har brug for hjælp, støtte, omsorg og nærvær – noget som de ikke oplever, at de får fra de voksne omkring dem. Børnene og de unge fortæller om at stikke af, fordi de har behov for hjælp og forandring – ofte med en oplevelse af, at henvendelser til sagsbehandleren har været nytteløse.

HVAD BETYDER DET ”AT STIKKE AF”?

I denne undersøgelse har vi valgt at lade børnene og de unge selv vurdere, om de er stukket af eller ej. Det er deres opfattelse af, hvad der er sket, der har været styrende for, om de har kunnet være en del af undersøgelsen eller ej.

At ”stikke af” er en bredere betegnelse end at ”rømme fra”, som i vejledningen til voksenansvarsloven defineres ved, at barnet eller den unge ikke har til hensigt at vende tilbage efter at være stukket af.⁶ Det er således ikke rømning, hvis man bare har forladt anbringelsesstedet for en stund eller ikke er vendt tilbage som aftalt. De børn og unge, som Børns Vilkår har interviewet, forstår dog også den slags handlinger som ”at stikke af”. I det følgende bruges derfor den bredere betegnelse ”at stikke af”.

SÅ MANGE STIKKER AF

En undersøgelse fra VIVE peger på, at 47 pct. af børn og unge anbragt på institution har prøvet at stikke af fra deres anbringelsessted, mens 16 pct. har prøvet at stikke af fra en plejefamilie.

En kortlægning fra året før viser, at børn og unge, der stikker af fra institution, i gennemsnit er 14,3 år, mens børn og unge, der stikker af fra plejefamilier, i gennemsnit er 13,2 år.

Omkring halvdelen af de gange, børn og unge stikker af, er de væk under ét døgn, men der også er en del, der er væk 1-2 døgn. I gennemsnit stikker børn og unge af i ca. 3 døgn, mens nogle børn og unge er væk i 8 døgn eller mere.

Kilde: Lausten Mette m.fl. (2022). Rømninger fra anbringelsessteder – En undersøgelse af definition, omfang og årsager. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd & Lausten, Mette m.fl. (2023). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

At stikke af som en reaktion på svære følelser

Mange af børnene og de unge giver udtryk for, at de mistrives, og de fortæller, at de stikker af i et forsøg på at håndtere følelser, der er svære at være i. De fortæller om ensomhed, om at føle sig ligegyldige og undværlige og om selvskade. Nogle fortæller, hvordan de har følt, at der ikke er en mening med at være til overhovedet. Den mistrivsel, de giver udtryk for, understøttes af forskning på området, der peger på, at en større andel af børn og unge, der er anbragt, har lav livstilfredshed, sammenlignet med børn og unge som ikke modtager en indsats fra kommunen.⁷ De kæmper også oftere med psykisk mistrivsel.⁸ Som Martin, der har været anbragt både i plejefamilie og på børne- og ungehjem, beskriver, kan følelserne hobe sig op, og når det sker, så prøver man at finde den nærmeste vej væk – selvmord eller at stikke af:

“Altså, når man er anbragt, så er der jo mange spørgsmål, og til tider er der tanker, der kan komme op i hovedet på en, som man ikke altid selv er herre over. Det kan gå hen og blive en voldsom overbelastning, og især hvis man aldrig åbner op om det. Jeg har altid holdt det inde (...) Så er det der, hvor man kan vælge at sige, “det her er fucking ligegyldigt”, og så finder man den nærmeste flugtsvej. Nogle gange så er det selvmordsforsøg, og andre gange så er det jo at stikke af.” (Martin, 19 år)

At mange børn og unge, der er anbragt, mistrives, vidner også samtaler på BørneTelefonen og HØRT hos Børns Vilkår om. I 2023 handlede 20,4 pct. af samtalerne med børn og unge, der var anbragt, således om selvmord, og 16,1 pct. om selvskade.

Flere af de børn og unge, som kæmper med svære følelser, stikker af i håb om, at nogen kan hjælpe eller distrahere dem, mens andre forsøger at dulme følelserne ved at tage stoffer eller drikke sammen med venner. Nogle forsøger at kontrollere deres følelser med fx selvskade. Det gælder bl.a. Nadia på 29 år, som tænker tilbage på, hvordan hun igen og igen stak af fra sit anbringelsessted:

“Oftest var jeg jo fuld på forhånd, så det var meget sådan impulsivt, og nu synes jeg det var en god idé at tage i byen eller tage til fest, eller hvad der nu lige blev tilbudt, ik. Så det var sjældent, at jeg sådan planlagde det længe eller, du ved, tog remedier med til at sove ude eller noget, ik. Det var mere bare sådan, “nu har jeg en overvældende følelse af, at det er uudholdeligt at være i live, så nu gør vi alt, hvad vi kan, for at flygte fra det.”

(Nadia, 29 år)

Interviewundersøgelsen peger på, at behovet for at stikke af for at se venner, kæreste eller forældre eller for at misbruge for flere hænger sammen med, at barnet eller den unge ikke har det godt på anbringelsesstedet eller ikke får tilstrækkelig hjælp til at håndtere de udfordringer, de har. Det at stikke af hen til venner, kæreste, familie eller for at feste, drikke eller tage stoffer kan således dække over andre udfordringer og mistrivsel. Det illustrerer Karla her:

“Nogle gange så er jeg gået i vrede simpelthen og helt nedtrykt. Nogle gange så har jeg tænkt, at nu går jeg bare ud og drikker mig pissestiv, så kan jeg ikke mærke, hvordan jeg har det. Og andre gange så er jeg gået, hvis jeg har haft det rigtig dårligt psykisk, så er jeg gået med det formål, at nu gør jeg noget, som skader mig selv. Så nogle gange er der en plan, og andre gange skal jeg bare væk. Det er lidt forskelligt alt efter, om en situation lige er opstået eller undervejs.” (Karla, 19 år)

Rammer, der er svære at indgå i, konflikter og utryghed får børn og unge til at stikke af

Flere af børnene og de unge peger på forhold på anbringelsesstedet som enten direkte eller medvirkende årsag til, at de stikker af. De fortæller blandt andet, at de er frustrerede over reglerne på anbringelsesstedet, og at de har svært ved at fungere under de gældende rammer dér, hvor de bor. Det gælder bl.a. Karla:

“Det der med, at der er så stramme retningslinjer for, hvad man skal. Hvis man fx om onsdagen ikke har overskuddet til det, men har det om tirsdagen, så er det bare nederen, for det skal være onsdag, for det siger skemaet. Det bliver meget strukturagtigt, og der tænker man også, “lad mig da bare stikke af.” (Karla, 19 år)

Karla oplever det som at være i et fængsel – en formulering, der går igen i flere af interviewene. Det gælder også Martin på 19 år, som peger på, at anbringelsessteder kan være med til at belaste barnet eller den unge yderligere:

“Det handler også lidt om det der med... Hvordan man bliver placeret. Hvad for nogen omgivelser er det? I nogle tilfælde så er det mere en overbelastning, end det egentlig er hjælp. (...) Det føltes faktisk som et fængsel.” (Martin, 19 år)

Karla, Martin og flere af de andre interviewede giver udtryk for, at de har brug for mere fleksible regler, der tager hensyn til den enkelte. De mangler regler og rammer, der er tilpasset dem, fremfor at de skal tilpasse sig rammerne, og de peger på, at dette behov er større, når man som barn og ung er anbragt uden for hjemmet og kan have en del at kæmpe med. Otto på 17 år beskriver, hvordan hans frustration over plejefamiliens regler skiftede afhængigt af, hvordan han selv havde det:

Otto: *“I nogle perioder kunne jeg godt [leve med de regler, der var]. Det kommer også an på, hvordan jeg havde det (...) Hvis jeg for eksempel havde det meget godt, så kunne jeg godt.”*

Interviewer: *“Okay. Og hvad så, hvis du ikke havde det så godt?”*

Otto: *“Så gider jeg ikke at arbejde med deres regler. Det havde jeg ikke overskud til.” (Otto, 17 år)*

I flere tilfælde fører anbringelsesstedets regler og rammer til konflikter mellem børnene og de unge og de voksne. Særligt konflikterne er hos nogle medvirkende til, at de stikker af. Jasmin på 16 år fortæller, hvordan der ofte var konflikter, dér hvor hun boede, og hvordan de ofte endte med, at hun stak af:

”Der har været mange store konflikter, hvor det nærmest har følt sig sådan, at den eneste måde at komme væk, det har været ved at stikke af. (...) Når man kom hjem fra skole, så var der konflikter og konflikter og konflikter.”

(Jasmin, 16 år)

Konflikter og utryghed optræder ikke kun i relation til de voksne, men er også en problematik børn og unge imellem. Det fortæller bl.a. Ella på 27 år, når hun tænker tilbage på, hvorfor hun stak af fra sit anbringelsessted. Hun var udsat for et seksuelt overgreb af en af de andre unge på anbringelsesstedet. Det gjorde hende utryk og desperat for at få et andet sted at bo. Samtidig oplevede hun, at de voksne på anbringelsesstedet hverken tog overgrebet eller hendes utryghed alvorligt:

”Jeg var 14 år gammel og meget, meget utryk ved den der situation, og de voksne tror ikke på, at han har begået overgreb mod mig, fordi han har jo rendt rundt og sagt, at vi har lavet noget sammen, så de tror bare, at jeg ligesom har været med på noget og så fortrudt det (...) og [personalet] er bare sådan der, ”ja ja, det er godt med dig, tihi, hørhør”-agtigt sådan hyggeligt-young-love. Og jeg er bare ved at dø, altså jeg kan slet, slet, slet, slet, slet, slet ikke være i det.” (Ella, 27 år)

Flere fortæller, at de ikke har tillid til de voksne på anbringelsesstedet

Flere giver udtryk for, at de ikke har tillid til de voksne. Oliver på 16 år beskriver fx, at én af de primære årsager til, at han stak af, var, at der ikke var ”tillid mellem ham og personalet”. Denne manglende gensidige tillid kan medvirke til, at børnene og de unge oplever det som mere legitimt at stikke af, fordi de ikke føler, at de skylder de voksne på anbringelsesstedet noget. Karla beskriver det sådan her:

”Hvis de alligevel ikke stoler på os, så er der ikke nogen grund til at kæmpe for, at de stoler på os. De har taget deres beslutning, så er det lige meget, hvor gode vi er, også når vi fx ikke har været i skole, så må vi ikke lave aftale [om at gå ud]. Men når vi så er i skole og gør alt, hvad vi skal, så har de stadig ikke tillid til os. Hvorfor skulle vi stole på dem, når de ikke stoler på os? Tillid går begge veje.” (Karla, 19 år)

Nadia peger også på, at de ansatte på hendes anbringelsessted nogle gange rapporterede til hendes familie udenom hende, hvilket bidrog til lysten til at stikke af:

”Det [bostedets måde at kommunikere] bliver meget sådan hen over hovedet på mig, oplever jeg. Hvilket resulterer i, at jeg meget ofte bare forlader bostedet og lader være med at komme hjem igen.” (Nadia, 29 år)

Flere oplever, at de voksne ikke magter at støtte dem og give dem omsorg

Fortællinger om manglende omsorg, nærvær og engagement fra de voksne på anbringelsesstedet går igen i manges beskrivelser af tiden op til, at de stikker af. Flere fortæller, at de passer sig selv det meste af tiden, og at de savner voksne, der interesserer sig for dem. De føler sig ikke set. Flere oplever, at der ikke er voksne nok til at tage sig af dem – at bemanningen er for dårlig. Det gælder bl.a. Karla:

”Der er mange årsager til, at man stikker af. I nogle tilfælde er det fordi, at der ikke er personale nok, og [man] føler sig ligegyldig og ikke set. Altså at der ikke er bemanning nok. Det der, når man ligger i sit værelse i flere timer i træk, og der ikke er nogen, som opsøger én. Den der følelse af, at man ikke bliver set. Den er helt klart med til, at man smutter.” (Karla, 19 år)

Karla oplever, at omsorg og opmærksomhed fra de voksne er skemalagt, og at det er svært, hvis hun har brug for de voksne uden for de fastsatte tidspunkter. Personalet skifter, og omsorgen og fortroligheden skal passe ind i de voksnes kalender. Karla beskriver, at hun føler sig som ”et beløb, en kalender og journalnummer”, fordi alle de professionelle voksne omkring hende kan læse alt om hende, og at de kun hjælper, hvis de får penge for det, og hvis det lige passer ind i deres kalender.

Flere af børnene og de unges fortællinger peger på, at matchet mellem dem og anbringelsesstedet ikke har været godt, og at de voksne ikke har kunnet imødekomme deres behov. De oplever, at de voksne ikke har været klædt godt nok på til at tage hånd om dem. Nogle af de børn og unge, der har været anbragt i plejefamilier, heraf nogle hos slægtninge, har oplevet, at plejeforældrene manglede kompetencer til at tage sig ordentligt af dem. Otto fortæller, at han manglede omsorg, opmærksomhed og nærvær fra sine plejeforældre. Vera, som var anbragt hos sin moster og onkel i et par år, fortæller tilsvarende, at de ikke magtede opgaven med at tage sig af hende: ”Opgaven for dem var nok lidt for stor”, som hun siger.

”Fordi der var rigtig mange ting, der ikke var styr på, og min moster og onkel havde jo også problemer med at huse mig, fordi jeg er, som jeg er, og har en lille smule temperament og har selvfølgelig været udsat for de ting, jeg har været udsat for. Så opgaven for dem var sgu nok lidt for stor.” (Vera, 17 år)

Et lignende billede finder vi hos Martin, som reflekterer over, at en af årsagerne til de store konflikter, der medførte, at han stak af fra plejefamilien flere gange, var, at plejefamilien ikke havde fået godt nok indblik i, hvor tung en bagage han rent faktisk kom med:

”På det tidspunkt følte jeg bare, at mine plejeforældre altid var pissesure på mig, og de viste ikke rigtig hensyn til, at jeg egentlig var anbragt og så videre, men altså når jeg tænker tilbage på det, så kan jeg jo godt se, at det er fordi, de ikke har vidst, hvad for et hjem jeg egentlig kom fra.” (Martin, 19 år)

Denne problematik og vigtigheden af et godt match bliver også taget op i en undersøgelse fra 2017, der konkluderer, at plejefamilier har meget forskellige forudsætninger for at kunne støtte børn og unge, der har omfattende vanskeligheder – og at en stadig stigende andel af børn og unge i familiepleje netop har omfattende vanskeligheder og særligt komplekse behov.⁹

At stikke af kan være et forsøg på at få sagsbehandleren til at reagere

Sagsbehandleren spiller en central rolle for de fleste børn og unge, der er anbragt. Det er sagsbehandleren, der træffer afgørelser om bl.a. valg af anbringelsessted og andre støtteforanstaltninger, og sagsbehandleren kan hjælpe barnet eller den unge, hvis der er noget, der ikke fungerer på anbringelsesstedet. Ifølge børnene og de unge selv kan det både være på godt og ondt.

Nogle af børnene og de unge fortæller, at de har eller har haft sagsbehandlere, der har hjulpet dem i en tid, der var svær – sagsbehandlere, der har gjort en positiv forskel. Mange har dog erfaringer med, at de ikke oplever, at deres sagsbehandler er lydhør over for, hvordan de har det. Det går også igen i samtalerne med de nuværende og tidligere anbragte, at de ikke oplever, at de er blevet inddraget tilstrækkeligt i, hvor de skal bo. Ella fortæller her om en sagsbehandler, som hverken inddragede hende, satte sig ordentligt ind i hendes sag eller var til at få fat i:

”Jeg var så megauheldig, at jeg så var en af dem, der havde min sagsbehandler i sådan noget 3 år, hvor alle andre har jo skiftende sagsbehandlere, ik. Så jeg var bare stuck med den her kvinde, der enten var syg eller på kursus eller på ferie, og ikke vidste, hvor jeg boede hende, selvom hun betalte min husleje, da jeg flyttede i lejlighed og sådan nogle ting. Det var helt sindssygt.” (Ella, 27 år)

Særligt oplevelsen af sagsbehandlernes manglende lydhørhed går igen blandt børnene og de unge. Mia fortæller om sagsbehandlerne, at ”de ikke vil lytte på os”, og at de ser på hende og andre i samme situation, som om ”at vi bare er børn, og vi ikke ved noget.” En sammenfatning af international forskning om børneinddragelse i myndighedernes sagsbehandling peger på, at tillidsfulde relationer er centrale for god inddragelse. Og omvendt: Hvis relationen mellem sagsbehandleren og barnet og den unge ikke er præget af tillid, er der dårlige vilkår for, at barnet eller den unge kan få sine synspunkter frem.¹⁰ Camilla beskriver her negative oplevelser med en sagsbehandler, som ikke lyttede eller lod til at kæmpe for hendes sag:

”Hende dér min sagsbehandler var ikke særlig god. (...) Der var engang, hvor jeg var forbi, fordi jeg havde fået en bisidder, og så stod min sagsbehandler bare og talte ned til mig. Hun lyttede heller ikke og lod mig aldrig tale ud. På et tidspunkt havde hun afbrudt mig tre gange. Så sagde min bisidder, at hun lige skulle lade mig tale ud, og der sagde jeg, at det var lige meget, og så tog jeg mine ting og gik.”

(Camilla, 15 år)

En undersøgelse fra VIVE fra 2023 viser, at 52 pct. af børn og unge, der er anbragt, ikke er blevet taget med på råd om valg af anbringelsessted.¹¹ Samtidig peger forskning på, at bl.a. inddragelse af børn, unge og forældre i valg af anbringelsesforanstaltning er med til at reducere risikoen for, at anbringelsen bryder sammen.¹² Det giver børn og unge en oplevelse af at være betydningsfulde, ligesom det styrker deres selvværd, når de oplever, at der bliver lyttet til deres perspektiver.¹³ Betydningen af at blive inddraget og lyttet til kommer bl.a. frem i interviewet med Jasmin:

”Mig og min sagsbehandler – altså fordi jeg gad dybest set ikke på et andet opholdssted, efter at jeg havde oplevet... Ja, et helvede med det første opholdssted, man kom på. Vi fik lavet en aftale, mig og min sagsbehandler, at det er lige meget, hvor jeg er henne, bare at jeg giver besked til nogen, at jeg er ok.” (Jasmin, 16 år)

Det går igen i interviewene med de nuværende og tidligere anbragte, at de oplever, at de igen og igen skal forholde sig til en ny sagsbehandler.¹⁴ De hyppige skift svækker betingelserne for, at de kan opbygge en tillidsfuld relation til sagsbehandleren. Det kan medføre, at de har svært ved eller ikke ønsker at fortælle sagsbehandleren om deres mistro.

”Jeg havde mange [sagsbehandlere]. Jeg tror – perioden op til at jeg blev indlagt, og mens jeg var indlagt lige inden anbringelsen, der havde jeg en 4-5-6 forskellige stykker i løbet af et lille års tid. Og de fleste af dem gad jo ikke engang at komme og møde mig, fordi jeg var indlagt, og det var spild af tid. Så de var også godt selv klar over, hvor presset et system det var. Der var simpelthen ikke ressourcer til at komme og møde nogen, som ikke var et sted, hvor man kunne gøre noget for dem lige nu og her. Altså, der var ikke plads til relationsarbejde overhovedet.” (Nadia, 29 år)

Analysen viser, at det at stikke af kan være et forsøg på at få sagsbehandleren til at reagere og skabe forandring, fordi de oplever, at andre forsøg på at få hjælp har været nyttesløse. Det gælder bl.a. Jasmin og Camilla på 15 år, der har brugt det at stikke af som et signal om behov for hjælp:

Interviewer: *”Hvad er det vigtigste, du har lært, efter alt det der med at stikke af?”*

Camilla: *”Nok at kommunen ikke rigtig hører efter, så man skal også prøve at tage lidt handling selv.”*

Interviewer: *”Og hvad tænker du med det? Havde du prøvet at fortælle kommunen eller din sagsbehandler, at du ikke brød dig om at være på opholdsstedet?”*

Camilla: *”Ja, det havde jeg, men de hørte ikke på mig.”* (Camilla, 15 år)

Jasmin fortæller det samme:

Interviewer: *”OK. Så en del af det, at du stak af, det var fordi, der var så mange konflikter, at det var ubehageligt at være der. Men var det også en måde... Lidt fordi du håbede, at de ville bekymre sig? Er det også lidt det, du fortæller?”*

Jasmin: *”Det var mest for, at min sagsbehandler skulle bekymre sig, så jeg kunne flytte væk derfra.”* (Jasmin, 16 år)

OPLEVELSERNE UNDERVEJS

”De første fem dage sov jeg på gaden”

Ensomhed, utryghed og usikkerhed dominerer fortællingerne om tiden, efter børnene og de unge er stukket af. Når de voksne ikke leder efter dem, kan de føle sig dobbelt svigtet: Svigtet af forældre, der ikke magter forældreopgaven, og svigtet af de professionelle voksne omkring dem. Flere har været i farlige situationer og oplevet vold eller overgreb, og interviewundersøgelsen viser, at flere er så påvirket af negative følelser, når de stikker af, at de handler selvdestruktivt.

”Det blev til, at jeg sov to uger på stationer, bænke, sheltere. Hvor som helst, jeg lige kunne være. Jeg var stukket af alene.” (Jasmin, 16 år)

Sådan fortæller Jasmin om perioden, hvor hun er væk fra anbringelsesstedet. Både for hende og for flere af de andre nuværende og tidligere anbragte, Børns Vilkår har interviewet, har det været en utryg og risikofyldt tid, hvor flere bl.a. har opholdt sig på gaden. En del drikker sig fulde eller bruger andre rusmidler, mens de er stukket af. Flere har desuden været udsat for seksuelle overgreb eller været involveret i voldelige episoder. Flere fortæller, at de selvskader, og nogle fortæller, at de har haft selvmordsforsøg.

Mange af børnene og de unge oplever, at der ikke bliver ledt efter dem, når de er stukket af. Især børn og unge, der er stukket af mange gange, oplever, at de voksne ikke gør noget, og at de ikke spørger ind til grundene til at tage væk. De oplever sparsom interesse fra de voksne, og det får dem til at føle sig ligegyldige og ubetydelige og skubber til negative følelser af ikke at være noget værd.

Mange er nødsaget til at overnatte utrygge steder

I 2022 viste en kortlægning fra VIVE, at en tredjedel af de børn og unge, der stikker af fra deres anbringelse, opholder sig på gaden.¹⁵ Flere af de nuværende og tidligere anbragte, som Børns Vilkår har interviewet, fortæller også, at de har prøvet at sove på stationer og bænke i det fri eller hos bekendtskaber, som de ikke er trygge ved. Særligt dem, som stikker af uden en plan eller et sted at gå hen, fortæller om utrygheden ved at vandre alene rundt i mørke i timevis eller at se sig nødsaget til at overnatte utrygge steder. Camilla siger:

Camilla: *”De første fem dage sov jeg ude på gaden, indtil jeg så kom hjem til min veninde. Jeg har været der siden (...) Jeg sov i et forladt hus og i et forsamlingshus på nogle bænke.”*

Interviewer: *”Hvad fik du at spise, og hvad gjorde du?”*

Camilla: *”Når jeg nogle gange fik nogle penge, så gik jeg på Burger King og spiste tre burgere om dagen. Det var det.” (Camilla, 15 år)*

Det kan af og til også være forbundet med stor utryghed og ubehagelige oplevelser, hvis børnene og de unge overnatter hos personer, hvor de risikerer at opleve fx konflikt, misbrug eller overgreb. Det fortæller blandt andre Jasmin. Hun beskriver, at hun og veninden, der også var anbragt, overnattede hos venindens forældre, som var alkoholikere, og som veninden ellers ikke måtte se. Opholdet var præget af utryghed og især veninden var meget bange, al den tid de var der.

”Det var nok heller ikke så smart at tage derhjem. Hendes forældre de er alkoholikere. Og det er derfor, at det ikke var så smart at tage hjem til dem. (...) Min veninde var rigtig bange. Jeg husker, at jeg nærmest holdt om hende hele natten, fordi hun bare rystede.” (Jasmin, 16 år)

Flere peger på, at det kan føles usikkert at sove hos venner og familie, fordi de ved, at det ikke er en permanent ordning. Vera fortæller fx, at det føltes utrygt at være stukket af hjem til sin kæreste, velvidende at det ikke var en permanent eller stabil base:

Interviewer: *”Har du følt dig utryg, de gange hvor du er stukket af?”*

Vera: *”Meget. Jeg havde jo ikke nogen til at hjælpe mig. Så det gjorde jo også pludselig, at det hele blev meget sådan, altså det var meget ustabil, ikke? Fordi i princippet kunne jeg være blevet uvenner med en eller anden, og så kunne jeg jo være endt et eller andet mærkeligt sted eller sovet på en bænk på stationen.”* (Vera, 17 år)

Nogle af børnene og de unge giver indblik i forskellige strategier for at føle sig trygge, når de er stukket af. Nogle fortæller, at de har venner eller bekendte til at hente dem, andre at de på skift har holdt sig vågne om natten, når de har været flere sammen, for at sørge for at der ikke sker noget farligt. Vera fortæller, hvordan hun har gps'en tændt, så en af de andre unge fra anbringelsesstedet kan lokalisere hende, hvis der sker noget, mens hun stikker af:

Vera *”En, jeg var rigtig tæt med derude [på opholdsstedet], han vidste, at jeg smuttede, fordi han vidste godt, at jeg var sur.” Og jeg havde jo Snapkortet tændt på det tidspunkt.”*

Interviewer: *”Og med det mener du, at han simpelthen kunne se, hvor du var henne via Snapchat?”*

Vera: *”Yes. Så jeg i det mindste vidste, at skulle jeg lige pludselig havne ud i et eller andet lort, så vidste han, hvor jeg var.”* (Vera, 17 år)

Børnene og de unge er i en udsat position og passer ikke altid på sig selv

Flere af de nuværende og tidligere anbragte fortæller, at de har været i stærkt nedtrykt tilstand, nogle af de gange de er stukket af, og flere har i deres afmagt udvist en ligegyldighed over for at passe på sig selv, der har medført en risikofyldt og selvdestruktiv adfærd. Nogle fortæller om selvskade. Andre om selvmordstanker og selvmordsforsøg. Konkret fortæller de bl.a. om episoder, hvor de har bevæget sig ud på togskiner eller slugt barberblade eller piller. Karla fortæller om at stikke af, hvor det endte i et selvmordsforsøg:

”Jeg havde været i rigtig dårligt humør, hvor jeg havde sagt det flere gange, og der var ikke rigtig nogen, som reagerede. Og der endte jeg med at gå, og det var heller ikke noget, som blev opdaget (...) Så spiste jeg de der barberblade, for nu tænkte jeg, at det ville jeg ikke mere. Jeg kunne ikke holde til mere, og det var først, da jeg gjorde det, at folk kunne se alvoren. Og det er også et problem, at man først skal vise det, før folk kan se, at man har det dårligt.” (Karla, 19 år)

Også Martin fortæller, hvordan han har prøvet at stikke af, hvor hans følelsesmæssige tilstand har fået selvmordstanker frem:

”Det kan godt ende ud i, at man bliver så følelsesmæssigt påvirket af det, der foregår omkring en, eller hvad det nu er, der kan gøre sådan, at man får lyst til at bare stille sig ud på togskiner og så bare vente på, der kommer et tog og vader ind i en.”

(Martin, 19 år)

Flere giver udtryk for, at deres liv er så ubærligt, at alt andet er bedre – også utrygge forhold og dårlige bekendtskaber. Nogle oplever egen sikkerhed som mindre vigtig, hvilket øger deres udsathed markant. Martin, der på interviewtidspunktet er 19 år og flyttet for sig selv, fortæller blandt andet, hvordan han ofte stak af uden en plan, fordi alt i øjeblikket føltes bedre end at blive der, hvor han var anbragt. Nadia fortæller om, hvordan mangel på livsmot og dyb mistrivsel medførte en følelse af at være ligeglad med, hvad der skete med hende, når hun stak af:

Nadia: *”Det var mere bare sådan ”nu har jeg en overvældende følelse af, at det er uudholdeligt at være i live, så nu gør vi alt, hvad vi kan for at flygte fra det”. (...)*

Interviewer: *”Hvilke følelser fyldte, da du var afsted, når du tænker tilbage?”*

Nadia: *”Jeg havde måske en følelse af, at altså jeg havde ikke regnet med, at jeg ville blive særlig gammel. Jeg havde nok regnet med, at det ville være slut væsentligt før, jeg blev 18. Så man kan sige, at på den måde har jeg jo ikke sådan cravet tryghed, fordi jeg var sådan ”nåh enten så sker det ved et uheld, eller også så gør jeg det med vilje”.“* (Nadia, 29 år)

Flere oplever, at ingen leder efter dem

Flere børn og unge oplever, at der ikke bliver ledt efter dem, når de stikker af. Enkelte beskriver, at anbringelsesstedet forhører sig om, hvor de er, og hvornår de kommer hjem, men ikke at de leder efter dem, eller spørger hvordan de har det. Vera fortæller bl.a.:

Interviewer: *"Prøvede de at finde dig – både din moster og onkel og opholdsstedet?"*

Vera: *"Nej. Det gjorde de ikke. Ikke hvad jeg ved af, ikke hvad jeg har fået fortalt. De har ikke sådan spurgt eller noget."*

Interviewer: *"Ville du gerne have haft, at de havde prøvet at lede efter dig?"*

Vera: *"Selvfølgelig ville jeg det. Prøv at tænke, hvis man havde stået mere ustabilt, end jeg gjorde. Hvis man havde været sammen med de forkerte mennesker. Du kan virkelig ende ud i meget lort, ikke. Altså, jeg kunne snildt have sovet hos den forkerte. En eller anden fremmed, man lige havde skrevet med over Snap. Så jeg synes, det er tankevækkende, at der faktisk ikke var nogen, der ledte mere." (Vera, 17 år)*

Flere af børnene og de unge oplever, at de voksne bliver mere og mere ligeglade, jo flere gange de stikker af. Som Jasmin beskriver det:

"Men på det her tidspunkt er pædagogerne allerede ligeglade med, hvor vi er henne, hvad vi laver, og hvornår vi kommer tilbage. Det var sådan, det var. Efter jeg var stukket af for meget."

Samtidig viser interviewundersøgelsen, at flere af de børn og unge, der stikker af mange gange, mistriives, og at de netop stikker af, fordi de har det svært. Der er fx flere af dem, der er stukket af mange gange, og som har oplevet, at de voksne virker mere og mere ligeglade, som fortæller, at de selvskader, har selvmordstanker eller har forsøgt at begå selvmord.

Det er gennemgående blandt de nuværende og tidligere anbragte, som Børns Vilkår har talt med, at de kæmper med, at de ikke føler sig noget værd. De mangler voksne, der interesserer sig for dem, og når de så stikker af og oplever et meget lavt engagement fra de voksne i at få dem hjem igen, kan de føle sig dobbelt svigtet: Svigtet af forældre, der ikke magter forældreopgaven, og svigtet af de professionelle voksne omkring dem. Den manglende reaktion på, at de stikker af, får børnene og de unge til at føle sig ligegyldige og ensomme og forstærker hos nogen den mistrivsel, de er i, når de stikker af. Jasmin beskriver her, hvordan man har et stort behov for, at nogen bekymrer sig, når man ikke er vokset op i et trygt og stabilt hjem:

"Når man kommer til et anbringelsessted, har man ikke lige sine forældres kærlighed. Fordi den er der ikke derhjemme. Så er det, man prøver at søge en anden form for – Bare nogen, der tænker lidt på en. Altså. Bekymrer sig. Men det var sådan, at uanset hvornår vi stak af, eller hvor lang tid vi var stukket af, så kontaktede de mig ikke." (Jasmin, 16 år)

Også Karla beskriver, hvordan det føles, at de ikke leder efter hende:

"Man føler sig ligegyldig, igen, fordi man ville egentlig bare gerne have noget hjælp. Så kan man få tanker af alle de der ting, man har fået at vide gennem tiden med, at de ikke gider at hjælpe en. Eller det er en for stor arbejdsopgave. Det kræver for meget." (Karla, 19 år)

De fleste forventer og oplever, at politiet ikke kan hjælpe dem

Flere af børnene og de unge fortæller, at de enten bliver advaret om, at politiet vil blive tilkaldt, hvis de stikker af, eller at de voksne kontakter politiet, som leder efter dem. Deres oplevelser med politiet er meget forskellige. For nogle er det meget voldsomt, og nogle giver udtryk for, at det har været traumatiserende. Ikke kun fordi det har virket voldsomt på dem, at politiet blev indblandet, men fordi mødet med denne myndighed har været ubehagelig og skubbet til en selvforståelse af at være ligegyldig og betydningsløs.

Nadia fortæller, at politiet ofte blev tilkaldt for at finde hende, og at de mistede tålmodigheden med hende, fordi de før havde været ude at lede efter hende. Hun mødte ikke omsorg eller forståelse, men oplevede at blive behandlet nedladende, og det var "sindssygt ubehageligt". Også Karla fortæller, hvordan hendes møde med politiet har sat sig spor i hendes selvforståelse:

"Politiet kigger på mig og siger, at det er ressourcepild. Dér svarer jeg bare, at det ikke er mig, som har ringet efter jer. Det er den eneste gang, at de har meldt mig savnet (...) altså når man er anbragt, så føler man sig i forvejen ret ønsket, at man ikke passer ind. Og når politiet, som skal passe på en, siger sådan noget, så kan man godt få tanker om, om man så overhovedet skal være her. Fordi hvis de synes, jeg er ressourcepild, og jeg måske er smuttet, fordi pædagogerne ikke har ressourcer, hvad gør man så. Det er i hvert fald lidt svært at være i."

(Karla, 19 år)

Flere af børnene og de unge giver udtryk for, at de ikke ser politiet som nogen, der kan hjælpe dem, eller som vil dem noget godt. Det beskriver Laura bl.a.:

Interviewer: *"Tog opholdsstedet kontakt til politiet, eller klarede de det selv?"*

Laura: *"De tog fat i mine forældre, men ikke politiet. De sagde flere gange, at de ville kontakte politiet, men de gjorde det aldrig."*

Interviewer: *"Hvad tænker du om det?"*

Laura: *"Det tænker jeg var klogt, ikke at få politiet indblandet. Siden de alligevel ikke gider at spille deres tid på nogen, som er stukket af."*

Interviewer: *"Hvor ved du det fra, at de ikke gider det?"*

Laura: *"Jeg har en veninde, som stak af for sådan en måned tid siden. Vi boede på afdeling sammen, og alle var i chok over, at hun var stukket af. Der gik tre dage, hvor pædagogerne konstant kontaktede politiet og sagde, det er ikke normalt, at hun stikker af, og at ingen har været i kontakt med hende. Først efter tre dage sagde politiet, at de gerne ville lede efter hende." (Laura, 16 år)*

Der er dog også nogle af børnene og de unge, som sætter deres lid til politiet. Det gælder bl.a. Oliver, som stikker af for at tage direkte hen til politiet i håb om, at de kan hjælpe. Han har lagt en plan, og det første sted, han tager hen, da han stikker af, er på politistationen. For Martin er det også i mødet med nogle politibetjente, at han endelig følte sig genkendt og set:

Martin: *"Jeg var lidt oppe og toppes med nogle af betjentene til at starte med, men det var sgu nogle rigtige mænd, jeg lige pludselig kom ind og skulle snakke med og fortælle ting. De lyttede også til, hvad jeg sagde. Og de forstod mig også godt (-). Jeg sagde til dem, at jeg følte mig splittet mellem det hele, og jeg kunne ikke forholde mig til en skid. Jeg kunne knap nok forholde mig til mit liv, og jeg ønskede egentlig ikke at leve, sagde jeg til dem. Og det var dér, hvor det gik ind og trykkede på nogle knapper hos dem, også fordi der var nogen af dem, der selv havde børn på det tidspunkt, ikke? Så det er jo også, når man hører sådan nogle unge mennesker på den alder der, jamen det er jo klart, at man ligesom tænker, at det skal der jo gøres noget ved."*

Interviewer: *"Hvor gammel var du der?"*

Martin: *"Fjorten." (Martin, 19 år)*



OPLEVELSERNE EFTER

”Der var nogen, der skulle have spurgt, hvorfor jeg gør sådan her”

Mange børn og unge savner forståelse og engagement fra anbringelsesstedet og deres sagsbehandler, når de stikker af og kommer tilbage igen. Nogle oplever, at de må tage sagen i egen hånd, hvis de vil flytte. Analysen peger på, at en flytning både kan skabe positiv og negativ forandring.

”Jeg havde måske håbet på, at de havde fanget budskabet (...). Når man tænker på, at jeg jo er smuttet både fra mine forældre og fra min moster og onkel og så videre. Så havde jeg måske håbet, at de havde fået øjnene op for, at det kan sgu godt være, at hun skal have noget hjælp.” (Vera, 17 år)

Sådan fortæller Vera på 17 år om de gentagne gange, hun er stukket af fra både sine forældre, sin plejefamilie og senere fra et børne- og ungehjem. Gennemgående fortæller børnene og de unge, at de mangler voksne, der gør en indsats for at forstå, hvorfor de stikker af. Voksne, der tager dét, at de stikker af, alvorligt, hjælper og støtter dem med det, der er svært, og inddrager dem, hvis de har brug for at flytte til et sted, der bedre kan give dem omsorg og støtte dem i de udfordringer, de måske har.

Flere af børnene og de unge oplever, at de bliver straffet og får sanktioner, når de kommer tilbage. Nogle bliver flyttet akut eller til et sted, hvor de får det værre, mens andre oplever, at en flytning bidrager til en positiv forandring.

Sanktioner og straf fylder mere end forståelse for, hvorfor de stak af

Det går igen i interviewene med de nuværende og tidligere anbragte, at de ikke oplever, at de voksne på anbringelsesstedet undersøger, hvorfor de stikker af. Det manglende engagement, de oplever fra de voksne, gør ondt på børnene og de unge. Blandt andre Nadia husker en følelse af at være alene, fordi hun ikke oplevede, at der blev spurgt til, hvordan hun havde det.

Hun husker også, hvordan hun vendte følelserne indad, og som flere af de andre børn og unge følte hun sig forkert:

”Efter de første 10 gange jeg forsvandt, så synes jeg, der var nogen, der skulle have stoppet op sådan ”Hey hvad fanden foregår der her?” Der var nogen, der skulle have spurgt, hvorfor jeg gør sådan her. (...) Og sådan rigtigt have haft en samtale med mig og prøvet at forstå, hvor det var, jeg kom fra, i stedet for at gøre mig til besværlig eller gøre mig forkert eller gøre mig til et problem. Altså jeg havde jo meget oplevelsen af, at gennem hele den der periode, at det var ligesom mig, der var noget galt med. Det var mig, der ikke kunne finde ud af at passe ind. Det var mig, der ikke kunne finde ud af at tilpasse mig. Det var mig, der ikke kunne finde ud af at opfylde de krav, folk havde til mig, ik. Så følte mig meget alene.” (Nadia, 29 år)

Flere af børnene og de unge oplever, at de voksne på anbringelsesstedet reagerer med at være sure og skælde ud, når de kommer tilbage efter at være stukket af. De bliver mødt med sanktioner og forbud som straf for, at de stak af. Laura fortæller:

Laura: *”De var sure på mig de første par mange gange [når jeg kom tilbage], men sådan efter noget tid så var de bare sådan nå, okay hej.”*

Interviewer: *”Hvad skulle de havde gjort?”*

Laura: *”Måske i stedet for at blive sure på mig eller være ligeglade, så kunne de godt have spurgt, hvorfor eller hvad jeg havde lavet. Om jeg er okay, eller om der er sket noget.”* (Laura, 16 år)

Også Karla beskriver, hvordan hun fik besked på, at hun skulle være på værelset og ikke måtte tage med på tur, og Camilla oplever, at sanktionerne, når hun stak af, ikke stod mål med, hvad hun havde gjort.

Nogle får hjælp til et nyt sted at bo – andre må tage sagen i egen hånd

Mange af de børn og unge, Børns Vilkår har interviewet, ønsker et nyt sted at bo, efter at de er stukket af. Nogle flytter til noget nyt, en del gør ikke. For dem der flytter, er forandringen nogle gange til det bedre. Det gælder bl.a. Martin, som gennem årene har haft en masse flytninger mellem plejefamilier, børne- og ungehjem og aflastninger, og som fortæller, at han er stukket af gentagne gange. For ham starter en positiv udvikling, da han flytter ind på et sted, hvor han føler sig tilpas:

”Så jeg var faktisk på tre opholdssteder eller aflastningssteder, hvor jeg også kunne stikke af fra, før de egentlig fandt det rigtige til mig. Hvor jeg ikke er stukket af en eneste gang. (...) det var fantastisk, og der har jeg aldrig nogensinde stukket af efterfølgende. (...) Det handler meget om, hvad der er af rammer og så videre. Åbne rammer og en god tryghed, så er det faktisk noget af det bedste, man kan få.” (Martin, 19 år)

For andre resulterer flytningen ikke i bedring. Det skyldes for flere, at de bliver flyttet akut efter at være stukket af, og at der ikke har været tid til at gennemtænke, hvor de skulle hen. Selvom flere af de akutte flytninger ikke er tænkt som en permanent løsning, ender nogle af børnene og de unge med at være der i lang tid under forhold, der ligesom det forrige anbringelsessted ikke støtter dem godt nok. En undersøgelse fra 2022 peger på, at det kræver forarbejde at finde et passende anbringelsessted til børn og unge, der har omfattende vanskeligheder, og at det bl.a. forudsætter, at kommunen har kendskab til børnenes og de unges specifikke behov.¹⁶

At der kan være en risiko forbundet med at flytte børn og unge akut, viser fortællingen fra bl.a. Nadia:

”Jeg var jo slet ikke gammel nok til at bo på det der bosted, man skulle være +16, og det var jeg jo ikke, så det var meget sådan en panik-løsning om, at nu skulle jeg bare have et eller andet sted at være, så jeg ikke var på gaden [...] altså jeg fik bare bedre rammer til at fortsætte min adfærd. Og min selvskade og alkoholmisbrug eskalerede meget voldsomt, efter jeg flyttede. Ja, fordi der blev jeg bare sat i en kæmpe stor lejlighed med nogle roommates, og så kunne jeg gøre, hvad fuck der passede mig derfra, ik.”

(Nadia, 29 år)

Nadia beskriver, at de løse rammer på anbringelsesstedet kun bringer hende længere ud i en negativ situation. Flere andre fortæller også, at de, efter de er stukket af en eller flere gange, bliver flyttet til anbringelsessteder, hvor de i højere grad kan passe sig selv. Nogle giver udtryk for, at de er glade for at kunne bestemme mere selv, men der er også flere, der savner støtte og omsorg. De oplever, at der nu er endnu mindre voksenstøtte og færre omsorgspersoner til at tage hånd om deres problemer eller til blot at give dem den omsorg, de har savnet. Det gælder bl.a. Ella, der tænker tilbage:

”I mit hoved skulle de jo bare have givet mig en lejlighed, da jeg var 16 eller 15, den dag i dag er det jo faktisk sådan, at jeg synes, det er superærgeligt, at jeg blev sendt ud og bo for mig selv, da jeg var 16 år gammel, fordi det er jo helt sygt. Også fordi jeg havde en spiseforstyrrelse og sådan nogle ting, så den fik jeg jo lige pludselig lov til at være alene med, og det vidste de godt.” (Ella, 27 år)

Også Otto beskriver, hvordan han efter at være stukket af bliver flyttet til et sted, hvor han mangler voksenkontakt, og hvordan de løse rammer og manglen på voksne ikke hjælper ham til at trives bedre:

”Jeg har brug for meget omsorg. (...) Sådan fysisk og verbalt. Det får jeg overhovedet ikke her, og det har jeg bare manglet al den tid. Jeg har ikke rigtig fået det fra min tidligere plejefamilie.” (Otto, 17 år)

Der er også nogle, som ender med at komme hjem til deres forældre, selvom det ikke fremstår hensigtsmæssigt. Det gælder blandt andre Laura, der oplever, at de planlagte to uger hjemme hos hendes far ender med et ophold på et halvt år – en periode, der er svær for hende:

”Da jeg blev smidt ud fra det andet sted, og til jeg skulle flytte ind på det tredje opholdssted. Der fik jeg at vide af min sagsbehandler, at jeg skulle være hjemme hos min far i en til to uger. Der gik et halvt år, og jeg fik kun rugbrød og kom i et stort misbrug.” (Laura, 16 år)

Nogle fortæller, at de tager sagen i egen hånd og indretter sig, så de er mindst muligt på det anbringelsessted, hvor de ikke trives. Nogle af dem bor delvist hjemme hos de forældre, de ellers er anbragt væk fra. Andre bor meget af tiden hos venner eller bekendte. Det gælder blandt andre Jasmin:

Interviewer: *”Hvad gør du så nu? Sover du mest på opholdsstedet?”*

Jasmin: *”Nej. Jeg er hos min mor for det meste. Eller det har jeg været for det meste. Jeg har været tre måneder samlet på opholdsstedet.”* (Jasmin, 16 år)

Ella fortæller også, at hun i en lang periode sover hos sin mor, selvom hun på papiret er anbragt. Det er en reaktion på, at hun efter at have været stukket af bliver sendt tilbage til det anbringelsessted, hvor hun mistrives og har forsøgt at begå selvmord. Da ingen voksne omkring hende gør noget, er det hendes måde at håndtere en anbringelsessituation, hun mistrives i:

”Det ender med, at jeg flytter hjem til min mor i to måneder, hvor opholdsstedet jo stadig har mig indskrevet og får betaling for mig, selvom jeg bor på en madras ved siden af min mors seng.” (Ella, 27 år)



SAMTALER PÅ BØRNETELEFONEN OG HØRT

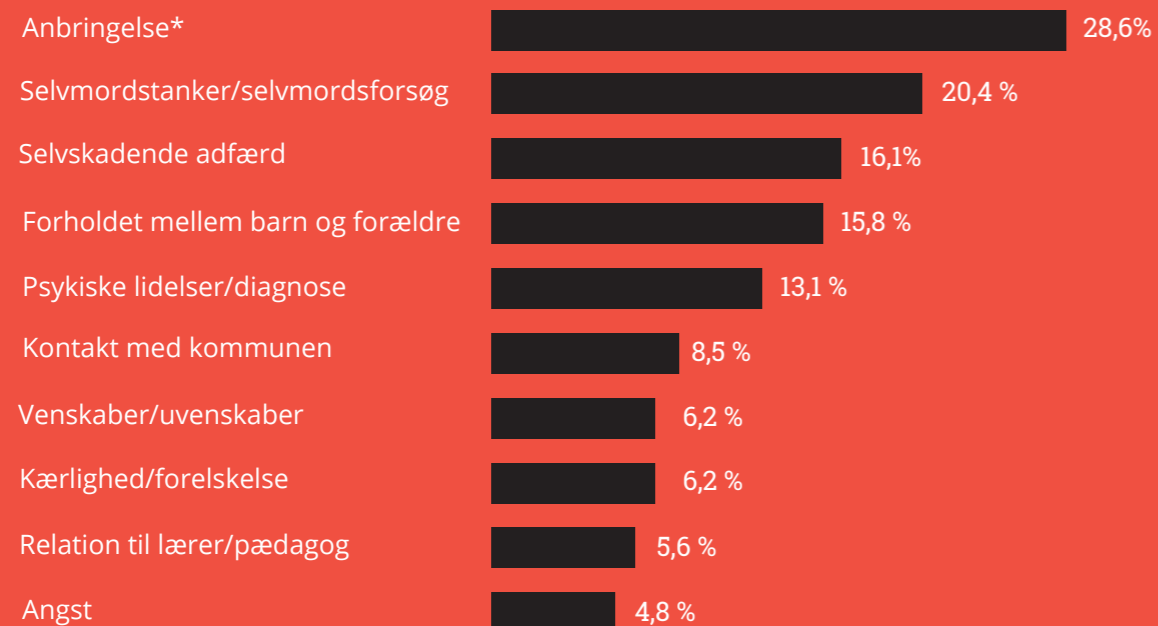
246

antallet af samtaler på BørneTelefonen og HØRT i 2023 om at løbe hjemmefra – flere af dem er med børn og unge, der er anbragt.

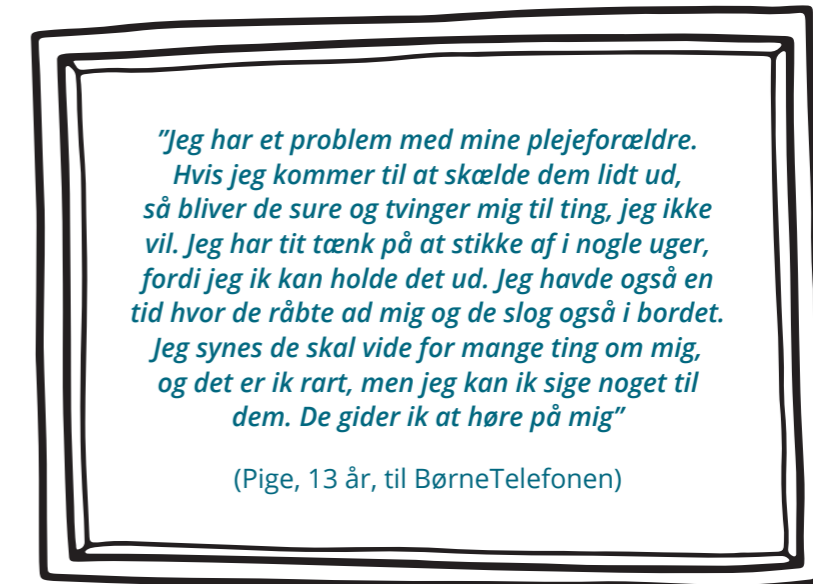
I samtalerne fortæller børn og unge typisk om omsorgssvigt og utryghed som medvirkende årsager til, at de er stukket af eller overvejer at gøre det. De fortæller om konflikter med deres plejefamilie, om at savne den biologiske familie og om at have svære psykiske udfordringer.

Samtaler på BørneTelefonen og HØRT med børn og unge, der er anbragt, vidner om, at disse børn og unge har det svært. 20,4 pct. af samtalerne handler om selvmord. 16,1 pct. om selvskadende adfærd.

De 10 hyppigste temaer på BørneTelefonen og HØRT i 2023 i samtaler med børn og unge, der er anbragt



Note: Andele er baseret på det samlede antal rådgivningssamtaler i 2023 med børn og unge, der er anbragt udenfor hjemmet (N=2.348). *Anbringelse bruges, hvis samtalen handlede om aktuell eller kommende anbringelse i enten plejefamilie eller institution.



ANALYSE AF SAMTALER I BØRNS VILKÅRS BISIDNING:

Flere føler sig ikke inddraget tilstrækkeligt

Børn og unges begrundelser for og overvejelser om at stikke af handler hovedsageligt om forhold på børne- og ungehjem og manglende inddragelse fra både børne- og ungehjemmet og myndighed. Flere børn og unge savner deres forældre og netværk og vil derfor gerne hjem at bo. Det viser en analyse af at stikke af fra en anbringelse baseret på samtaler med børn og unge, som Børns Vilkår har bisiddet i forbindelse med en sag i kommunen.

En dreng på 15 år fortæller fx, at han oplever, at de voksne på børne- og ungehjemmet er ligeglade med ham, og at han ikke kan med de andre unge. Han overvejer derfor at stikke af.

En pige på 16 år er bekymret over dårlig indflydelse fra de andre unge på det børne- og ungehjem, kommunen henviser hende til. De er misbrugende, hvilket hun selv tidligere har været, og hun vil derfor gerne væk.

En anden pige på 16 år er stukket af og fortæller, at hun mangler omsorg og interesse for hende fra de voksne på børne- og ungehjemmet.

En dreng på 17 år har været anbragt i tre måneder og oplever ikke at blive lyttet til og taget alvorligt af sin socialrådgiver eller kontaktperson på børne- og ungehjemmet. Han har flere gange pakket sine ting for at forlade stedet, men har ikke gjort alvor af det, da han ingen penge eller netværk har.

Metode

Formålet med denne undersøgelse har været at høre fra børnene og de unge selv, hvordan de oplever det, når de stikker af fra deres anbringelsessted. Analysen baserer sig derfor på kvalitative interviews med 11 børn og unge mellem 12 og 29 år, som alle har prøvet at stikke af fra deres anbringelsessted mindst én gang.

Analysen baserer sig på 11 interviews med børn og unge, der enten er eller har været anbragt, og som har prøvet at stikke af fra deres anbringelsessted. Ni af børnene og de unge er mellem 12 år og 19 år, to af dem er henholdsvis 27 år og 29 år. Vi har talt med tre drenge og unge mænd og otte piger og kvinder, og børnene og de unge kommer fra hele landet. Nogle af børnene og de unge har været stukket af fra en plejefamilie, andre fra børne- og ungehjem. Flere har prøvet at stikke af fra begge anbringelsestyper, og flertallet har prøvet at stikke af mange gange. Interviewene er foretaget i perioden september-november 2023.

Som en kvalitativ undersøgelse giver analysen viden om, hvad der kan være på spil, og hvordan børn og unge kan have det. Analysen giver ikke et repræsentativt billede af, hvad der er på spil for alle børn og unge, der stikker af fra en anbringelse.

Rekruttering og inklusionskriterier

Børnene og de unge er rekrutteret gennem en række forskellige kanaler: Børne- og ungehjem for børn og unge, interesseorganisationer og mødefora på anbringelsesområdet, Børns Vilkår's bisidderordning og mund til mund.

Indledningsvist fungerede kontakten med børne- og ungehjem, interesseorganisationer m.fl. til at kvalificere, hvordan vi skulle tale med børnene og de unge om dét at stikke af. Det handlede blandt andet om at indkredse, hvilke betegnelser børnene og de unge selv brugte om at stikke af. Resultatet var, at vi i interviewene valgte at spørge ind til deres erfaringer med 'at stikke af' fremfor eksempelvis at spørge til, om de havde prøvet at 'rømme en anbringelse' eller 'flygte'.

Kriteriet for, at børnene og de unge kunne deltage i undersøgelsen, var, at de har prøvet at stikke af fra en anbringelse en eller flere gange. Det er deres forståelse af 'at stikke af', der har bestemt, om de kunne deltage i undersøgelsen eller ej. Hvis de har følt sig genkendt og i øvrigt haft lyst til at deltage, når de er blevet bekendt med vores ønske om at tale med børn og unge, der er stukket af fra en anbringelse, så har de opfyldt kriteriet for at deltage.

Det har desuden været et kriterium, at deres oplevelser ikke ligger for langt tilbage i tiden. Dette har været for at sikre, at undersøgelsen kunne give indblik i, hvordan forholdene er for børn og unge, der er anbragt i dag. Ni af børnene og de unge er mellem 12 og 19 år på interviewtidspunktet. Et par af dem er henholdsvis 27 år og 29 år. Det viste sig, at de lidt ældres oplevelser ikke adskilte sig væsentligt fra de andres.

Proces for samtykke og anonymisering

Der er indhentet skriftligt samtykke til alle interviews. Er barnet eller den unge 15 år eller ældre, er det dem selv, der har givet samtykke. Er barnet yngre, er det enten deres far eller deres mor, der har givet samtykke.

I interviewene har vi gentaget og understreget for børnene og de unge, at det er frivilligt, om de vil være med, og at de har mulighed for både at undlade at svare på spørgsmål, de ikke har lyst til, eller helt at droppe interviewet. Enkelte gange er et interview blevet aflyst i interviewsituationen, fordi barnet eller den unge indledningsvist har givet udtryk for ikke at have overskuddet til det alligevel.

Alle børn, der optræder i interviewundersøgelsen, er anonymiserede. Vi har desuden rettet sproglige fejl i citater, hvis de står i vejen for forståelsen eller læsbarheden.

Gennemførelse af interviewene

Nogle børn og unge er interviewet der, hvor de bor. Andre er blevet interviewet over Teams eller telefonen. Så vidt muligt har børnene og de unge selv kunne vælge, om de ville interviewes ansigt til ansigt, online eller over telefon. Interviewene er blevet optaget, hvorefter de er transskriberet.

Hverken forud for interviewet eller undervejs har vi spurgt ind til, hvorfor børnene og de unge var anbragt, eller om de havde diagnoser. I de fleste tilfælde er børnene og de unge selv kommet ind på det, men vi har ladet dem styre, hvor meget det skulle fylde i de enkelte fortællinger. Denne tilgang skyldes, at vi har ønsket at få børnene og de unges oplevelser, følelser og tanker frem upåvirket af de associationer, det kan give, hvis man som læser af analysen ved, at barnet eksempelvis har en diagnose eller er udadreagerende.

Litteratur

Bengtsson, Tea T. & Henze-Pedersen, Sofie (2022). Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet – En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Bryderup, Inge M. et al. (2017). Familiepleje i Danmark. Aarhus: Forlaget Klim.

Bryderup, Inge M. & Johansen, Sofie A. (2022). Anbragte børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder. Aarhus: Forlaget Klim.

Lausten, Mette (2018). Anbragte unge med psykiske vanskeligheder, København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Lausten, Mette m.fl. (2022). Rømninger fra anbringelsessteder – En undersøgelse af definition, omfang og årsager. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Lausten, Mette, Iversen, Katrine og Andreasen, Asger G. (2023). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Schaldemose, Trine (red.) (2024). LOS indsigt. Personalegennemstrømning. Analysepapir nr. 4. København: LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud.

Noter

¹ Lausten, Mette, Iversen, Katrine og Andreasen, Asger G. (2023). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

² Lausten, Mette, Iversen, Katrine og Andreasen, Asger G. (2023). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

³ Lausten, Mette m.fl. (2022). Rømninger fra anbringelsessteder – En undersøgelse af definition, omfang og årsager. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

⁴ Lausten, Mette, Iversen, Katrine og Andreasen, Asger G. (2023). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2023. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

⁵ En undersøgelse foretaget af VIVE – Det Nationale Forsknings- og analysecenter for Velfærd – viser, at knap hvert andet barn og ung, der er anbragt på en døgninstitution, og 16 pct. af børn og unge anbragt i plejefamilie, har prøvet at stikke af fra anbringelsesstedet (Lausten, Mette, Iversen, Katrine og Andreasen, Asger G. (2023). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd).

⁶ Vejledning nr. 10229 af 17. december 2019 om voksenansvar for anbragte børn og unge pkt. 101.

⁷ Lausten, Mette, Iversen, Katrine og Andreasen, Asger G. (2023). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2023. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

⁸ Lausten, Mette (2018). Anbragte unge med psykiske vanskeligheder, København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

⁹ Bryderup, Inge M. et al. (2017). Familiepleje i Danmark. Aarhus: Forlaget Klim.

¹⁰ Bengtsson, Tea T. & Henze-Pedersen, Sofie (2022). Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet – En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

¹¹ Undersøgelsen fra VIVE viser, at kun 32 pct. af anbragte børn og unge oplever at være blevet taget med på råd, inden der blev truffet beslutning om deres nuværende anbringelsessted. 52 pct. svarer, at de ikke er blevet taget med på råd, mens 16 pct. ikke ved eller ikke husker det – måske fordi beslutningen ligger langt tilbage i tiden. VIVEs undersøgelse er den seneste i rækken af sammenlignelige undersøgelser fra henholdsvis 2014, 2016, 2018 og 2020. Sammen viser undersøgelserne, at der ikke er sket nogen nævneværdig positiv udvikling i andelen af anbragte børn, der oplever at være blevet inddraget i beslutningen om deres nuværende anbringelsessted. (Lausten, M. m.fl. (2023): Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2023. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.)

¹² Bryderup, Inge M. & Johansen, Sofie A. (2022). Anbragte børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder. Aarhus: Forlaget Klim.

¹³ Bengtsson, T. & Henze-Pedersen, S. (2022): Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet. En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

¹⁴ Børnene og de unges oplevelser stemmer overens med forskning på området, der viser, at det kun er 24 pct. af de anbragte børn, der har haft den samme sagsbehandler i de seneste to år. Det viser en undersøgelse fra VIVE, der også viser, at 51 pct. af de anbragte børn har haft to til tre sagsbehandlere, mens 17 pct. af de anbragte har haft fire eller flere sagsbehandlere i perioden (Lausten, M. m.fl. (2023): Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2023. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd). En analyse fra LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud fra 2024 viser samstemmende, at personalegennemstrømningen blandt socialrådgivere i gennemsnit var på 33,2 pct. om året i perioden 2018-2021. Samme analyse viser, at de kommuner, der har den største personalegennemstrømning, også er de kommuner, der har de største omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen, og LOS peger på, at denne sammenhæng kan hænge sammen med, at kort tid i jobbet gør det sværere for socialrådgiverne at have et indgående kendskab til de børn, unge og voksne i udsatte positioner, de skal hjælpe, og de sociale tilbud, der skal tilvejebringe hjælpen, samt giver et videns-tab og færre muligheder for kollegial sparring (Schaldemose, Trine (red.) (2024). LOS indsigt. Personalegennemstrømning. Analysepapir nr. 4. København: LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud).

¹⁵ Lausten, Mette m.fl. (2022). Rømninger fra anbringelsessteder – En undersøgelse af definition, omfang og årsager. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

¹⁶ Bryderup, Inge M. & Johansen, Sofie A. (2022). Anbragte børn og unge på døgninstitutioner og socialpædagogiske opholdssteder. Aarhus: Forlaget Klim.

STOP SVIGT

Kolofon

Ansvarshavende redaktør: Signe Korsgaard

Redigering: Trine Jørgensen, Summarium, og Nanna Christine Brixtofte Petersen

Analyseansvarlig: Sofie Stage

Tekst og analyse: Sofie Stage, Emil Borgselius, Victor Christoffersen og Lise Ørsted

Korrektur: Johanne Bønløkke Høgføldt

Layout: Josephine Spangsberg

Billeder: iStock

Udgivelsesår: Februar 2024